

Zpráva z konference uživatelů dat z výzkumného programu Generations and Gender a ze setkání Rady partnerů tohoto programu

Paříž, 24.–25. 10. 2019

Ve dnech 24.–25. října 2019 se na Pařížské vysoké škole ekonomické konala v pořadí již pátá z pravidelných konferencí uživatelů dat z výzkumného programu Generations and Gender (GGP). GGP je velká sociálněvědní výzkumná infrastruktura nabízející mezinárodně harmonizovaná data o jedincích, regionech a státech, zaměřená zejména za rodinné a reprodukční chování. Dvě hlavní části GGP jsou panelový výzkum jednotlivců („Generations and Gender Survey“, zkráceně GGS) a kontextuální databáze informací o regionech a státech („Contextual database“, zkráceně COB). GGP poskytuje – již od svého vzniku na počátku první dekády tohoto století – volný přístup ke svým datům pro potřeby akademického a aplikovaného výzkumu. Datová báze zahrnuje informace o více než 200 000 respondentů z 20 zemí (přičemž ve 14 zemích se podařilo zorganizovat i panelovou složku výzkumu). Za dobu své existence se GGP ustavil jako jeden z nejvýznamnějších datových zdrojů zejména pro demografii a sociologii rodiny, mezi více než čtyřmi tisíci registrovaných uživatelů nicméně roste zastoupení ekonomů, epidemiologů i odborníků na veřejnou a sociální politiku a veřejné zdraví.

I pátá uživatelská konference potvrdila oborovou různorodost komunity, která se kolem výzkumného programu GGP organizuje. Dobrým indikátorem této pestrosti byly i tři zvané přednášky. Italský demograf Daniele Vignoli se ve své přednášce soustředil na výsledky svého projektu financovaného Evropskou výzkumnou radou (European Research Council, ERC), který se zaměřuje na vliv ekonomické nejistoty na fertilitu v evropských zemích. Ve Švédsku působící Sunnee Billingsley představila klasickou, makrosociálně orien-

tovanou analýzu demografických trendů ve střední a východní Evropě. A konečně americký sociolog Michael Rosenfeld zdůraznil spíše mikrosociologický pohled na interakce na partnerském trhu i v manželství, v němž zohlednil zejména roli internetu coby prostředí pro potkávání nových/alternativních partnerů.

Zatímco první dvě zvané přednášky lze vnímat jako konceptuální (i empirickou) polemiku s teorií druhé demografické tranzice, která jinak v Evropě dominuje diskusím o probíhající změně populačního chování, poslední přednáška spíše nabízela aplikaci tradičního sociálně psychologického pohledu na partnerskou stabilitu. Levingerův model (G. Levinger, „Marital Cohesiveness and Dissolution: An Integrative Review.“ *Journal of Marriage and the Family*, 1965, 27: 19–28) odvozoval rozhodování o setrvání v koresidenčním partnerství od zisků, bariér a alternativ (rewards, barriers, alternatives). Rosenfeld pak ve své přednášce připomněl, jak dramaticky internet změnil zejména vnímanou jistotu, že existují alternativy ke stávajícímu vztahu. To samo o sobě není převratné tvrzení. Důsledky pro výzkum formování a stability rodin – a sběr nových dat – jsou však dalekosáhlé.

Běžné programové sekce tematicky pokrývaly v zásadě všechny hlavní moduly dotazníku GGS: tři sekce byly věnovány výzkumu fertility (jedna v souvislosti s migrací, druhá zdůrazňovala fertilitní záměry a antikoncepci a třetí byla věnována komparativnímu výzkumu porodnosti), jedna sekce se věnovala propojení partnerských tranzicí se sociálními nerovnostmi, jedna sekce se zaměřovala na dělbu domácích prací zejména v perspektivě tzv. „nedokončené genderové revoluce“. Poslední, šestá z tematických sekcí pak zaujala svým důrazem na zdraví v souvislosti s partnerskými tranzicemi a pečovatelskými rolmi. Šest základních programových sekcí (v nichž bylo představeno celkem 23 příspěvků) bylo doplněno dvěma tematicky

pestřejšími sekcemi, věnovanými 14 plakátovým zprávám. Poněkud překvapivé bylo, že se na konferenci výrazněji neobjevilo téma reprodukčního zdraví, (ne)plodnosti a asistované reprodukce, což je téma v dotazníku GGS obsáhle zahrnuté.

Program konference byl 22.–23. 10. doplněn workshopem o technikách vizualizace dat v programovém prostředí R. Workshop zejména zdůraznil techniky vizualizace životních drah a využíval k tomu právě data z GGS. I když byl workshop účastníky velmi kladně hodnocen, z dlouhodobého strategického hlediska bylo pro budoucnost GGP mnohem důležitější jednání Rady partnerů (Council of Partners), které se také uskutečnilo 23. října 2019 ve francouzském Národním institutu pro demografická studia (INED).

Rada partnerů je hlavním konzultativním orgánem GGP a projednávala (kromě aktualizovaných údajů o publikacích a uživatelích, probíhajících terénních šetřeních, zveřejňování dat) i budoucí situaci financování a organizace GGP. Rada partnerů s potěšením konstatovala rostoucí globální zájem o zapojení do GGP, který nyní výrazně přesahuje hranice Evropy: z GGP se totiž – kromě některých postsovětských republik (Litva, Bělorusko, Moldavsko) – připojily i latinskoamerické (Argentina, Uru-

guay) a další asijské (Kazachstán, Tchaj-wan, Hong-kong, Čína) země. Celkem tak o zapojení do budoucích aktivit GGP (a zejména do další vlny panelového výběrového šetření, které by mělo začínat v roce 2020) projevilo vážný zájem celkem 31 zemí, mezi nimiž je i Česká republika.

V rovině institucionální Rada partnerů vzala na vědomí rozšíření konsorcia GGP o dvě instituce (Záhřebská univerzita a Estonský institut pro populační studia). Z hlediska obsahového byla zřejmě nejdůležitější diskuse o změně dotazníku GGS, v němž bude revidována sekce o fertilitních plánech. Ta nově již nebude založena na teorii plánovaného chování. Finální podoba této revize nicméně ještě nebyla odsouhlasena.

Český tým GGP, složený z badatelů Ústavu populačních studií Masarykovy univerzity a Katedry demografie a geodemografie Univerzity Karlovy, se připravuje na organizaci terénního šetření z nové vlny GGP, která by v ČR měla proběhnout (v závislosti na dostupnosti financování) v letech 2020–2021, s případným opakovaným dotázáním identických respondentů v letech 2023–2024 (a případně i v letech 2026–2027). Věcná, logistická i finanční příprava na toto nové empirické šetření je v plném proudu.

Martin Kreidl